

kredsen om det erotiske falder lidt for matte ud; de kredser og kredser, – og læseren opdager, hvad 60'ernes og 70'ernes abortlovgivning og præventionsfornyelse frigjorde af livsudfoldelse og selvforståelse. Kredsningen kan være underholdende, ikke mindst for dem der kan huske den, men i sig selv er den ikke udfordrende; der må andet og mere til.

I den tyske kanondiskussion, der er noget videre udfoldet end den danske (se bl.a. min redegørelse i L.Burman og B.S. Sjönell (red.): *Text och tradition. Om textedering och klassikerbildning*, Sthlm. 2002), spiller begreber som 'tydningskanon' og 'kanonpleje' en betydelig rolle. De værker, Søren Schou – med rette – peger på som emner for revurdering, har netop ikke været tydet og plejet. De er ikke blevet taget op af antologister, de er ikke blevet nærlæst, og de har ikke været genstand for pædagogisk eller forskningsmæssig behandling; de er aldrig blevet fortolket eller institutionelt forankret. Det må formentlig ses i sammenhæng med, at den dominerende nykritiks tekstrække overordnet set var smal og modernisme-nær. Baggesen berørte som nævnt ikke disse forfattere, Thomas Bredsdorffs *Sære forællere* (1967) heller ikke; tobindsværket *Analyser af dansk kortprosa* (1971-72) valgte dem også fra. Det 'udvidede tekstbegreb', som blev styrende for de litterære antologier senere i 70'erne gik andre veje.

Hvad skal der til for at åbne for en genlæsning? Formentlig to ting, hvoraf Søren Schou meget tankevækkende åbner for den ene, nemlig forståelse af 50'erne som en periode, der er mere kompleks og bred end den, 60'erne kreerede: et trist og begivenhedsfattigt

tiår, konservativt i sit formsprog, provinsielt i sin orientering og angst for ekstremer og konfrontationer. Det er en række gode og inspirerende, kontrastive karakteristikkere, bogen i den forbindelse giver af de to årtier.

Det andet er formentlig et fastholdt og bredt genre-perspektiv, dvs. en systematisk og kronologisk gennemgang af 40'ernes og 50'ernes danske roman og novelle, læst med vægt på, hvad der tematisk og formelt (narrativt) var på spil, hvad der var traditionsperfektionerende, og hvad der var innovativt – vurderet i sammenhæng med *genreudviklingen som helhed*.

Søren Schous bog er utroligt inspirerende, både ved de forfatterskaber og tekster, den bringer i spil, ved sin systematik og ved de synspunkter, hvorunder den behandler sit stof. Dens behandling af 50'erne må meget gerne få en opfølgning og uddybning, ligesom dens oplæg til kanondiskussion meget gerne må blive hørt.

Peter Stein Larsen

Staffeldt som materiel virksomhed

Schack Staffeldt: *Samlede digte* 1-3. Udgivet af Henrik Blicher, Kbh. 2001 (Det danske Sprog- og Litteraturselskab og C.A. Reitzels Forlag).

Schack Staffeldt er den af alle danske digtere, der bedst lever op til Verlaines berømte »poètes maudits«-begreb, hvorved der forstås en digtertype, der i en heroisk lidende desperadostil brænder op i vejløs længsel. Dette er uden tvivl årsagen til, at interessen for denne

digter – med kompetente læsninger af bl.a. Hejlskov Larsen, Erik A. Nielsen og Klaus P. Mortensen – har været i konstant stigning, siden Brostrøm i »Det umådelige mådehold« (1959) fastlagde Staffeldt som en af modernismens aner. Rigtigt tryk på Staffeldt-læsningerne kom der dog først, da digteren på ganske anden vis nogle årtier senere tilbød sig som paradigmatiske pendant til de tyske og engelske romantiske outsider-digtere – Shelley, Hölderlin, Wordsworth etc. – som Paul de Man og den amerikanske dekonstruktion gjorde til kernen i deres kanon. At der ikke var spor af naturens muntre søn og »spontaneous overflow of feelings«, men derimod af en særdeles kringlet og lærd retorik, blev en kvalitet ved Staffeldts tekster, der åbnede for et stort antal dekonstruktivt orienterede læsninger fra bl.a. Frits Andersen, Marianne Stidsen, Alvild Dvergsdal, Flemming Harrits, Thomas Bredsdorff og Henrik Blicher.

Den største bedrift inden for Staffeldt-forskningen fra de sidste årtier er dog indiskutabelt den genudgivelse af de samlede digte, der er blevet begået af Henrik Blicher. Den nye og absolut savnede trebindsudgave af digterens samlede lyriske produktion kommer således ikke mindre end 150 år efter den forrige Staffeldt-udgave, nemlig F.L. Liebenbergs fra 1843.

Blicher har forbedret den tidligere Staffeldt-udgave på i hvert fald tre centrale punkter. For det første har Blicher brudt den kronologi, som Liebenberg på baggrund af digterens egne ønsker skabte i Staffeldts digte, idet der jo her er tale om et af de mest kendte og intrikate svindelnumre i dansk litteraturhistorie. Staffeldt var som bekendt

manden, hvis kranke skæbne det var at komme for sent, idet hans *Digte 1804* udkom året efter Oehlenschlägers *Digte 1803*. Og Staffeldt forsøgte herefter i desperat skuffelse over ikke at blive udråbt til den danske romantiks første-mand at skjule en påviselig påvirkning fra Oehlenschlägers romancer ved at hævde, at hans digte var skrevet før Oehlenschlägers. Denne fejlagtige kronologi, som – med et udtryk fra Blichers velskrevne efterord – er »monumentalt indbygget i Liebenbergs udgave«, er der hermed rådet bod på.

For det andet har Blicher skabt en frisk og ny optik ved at tage afstand fra den linie i kommenteringen af Staffeldts lyrik, som har været dominerende siden nationalromantikken og 1800-tallets to førende Staffeldt-specialister, Liebenberg og Chr. Molbech, nemlig den »uproportionerede interesse for de uheldige konsekvenser af Staffeldts tyske baggrund.« Der falder et par elegante øretæver fra Blicher til Liebenberg: »skolemesteragtigt opregnede han germanismer og udanske konstruktioner. En lang række uklarheder af mytologisk, litterær og historisk art blev derimod forbigået.« Og det råder Blicher så bod på, for mage til klart, grundigt, sagligt og oplysende kommentarbind, som det tredje 371 sider lange bind i nærværende Staffeldt-udgave, skal man lede længe efter.

Netop sagligheden er da også et tredje kardinalpunkt i Blichers udgivelse, idet han i sit efterord eksplicit tager afstand fra sin forgænger Liebenbergs udtalelse om, at »intet bør opbevares, som enten i moralsk eller æstetisk Henseende vilde ubetinget beskæmme en Autor«. Blichers objektivitet og rodfæstethed i moderne filolo-

giske principper er her ganske anderledes. Og man får tilmed et par programmatisk udsagn tilsat en portion knastør humor med i købet fra Blichers side: »Udgiveren forvalter ikke en livsanskuelse, men de materielle rester af en virksomhed, der anses for bevarelsesværdig.«

Blichers udgave følger en klar overskuelig plan: De to første bind omfatter digtene – først de trykte og herefter de utrykte, og hver for sig organiserede efter en ny ikke-Staffeldt-Liebenberg'sk kronologi – mens det sidste bind indeholder udgiverens oplysninger til digtene. Disse er klart og læservenligt organiseret, således at der til hvert af Staffeldts digte er knyttet fire faste punkter: Tekstforlæg, varianter, kommentarer og litteraturhenvisninger.

Det kan være værd at reflektere over, hvor stor en gevinst, det i fremtiden kan være for forskningen, at man har fået en pålidelig kritisk og tilgængelig udgave af Staffeldts værker. Under punktet »litteratur« i udgiverens bemærkninger finder en opregning af samtlige tidligere behandlinger af hver eneste af Staffeldts digte, hvor »Indvielsen« ikke overraskende figurerer som en sikker vinder med ialt 14 kritiske behandlinger. Punktet »kommentar« rummer eksempelvis forklaringer på den enorme strøm af bibelske og klassisk mytologiske referencer, på hvilket punkt Staffeldt overgår de fleste digtere. I dette tilfælde optræder det utrykte og ukendte digt »Menneskets Bane« som en topscorer med 8 siders opregning af over 30 lærde allusioner, foruden de 21 noter Staffeldt selv leverer til digtet! Også hvad angår »tekstforlæg« og »varianter« må man komplementere Blicher det store stykke

arbejde, der er lavet. Jeg skal her ikke komme videre ind på de mere tekniske procedurer, der er tale om, hvad angår identifikation af kronologi ud fra papirkvaliteter, vandmærker, håndskrift etc. Vigtigst er det at slå fast, at editionsfilologien er en disciplin, som i Danmark på det skammeligste er underkendt, og som jo også glimrer helt ved sit fravær inden for litteraturstudierne ved dette lands universiteter.

Når Blicher polemisk pointerer, at Schack Staffeldts værk – der overalt udtrykker en idealistisk og kompromisløs higen efter det uopnåelige – er at betragte som »de materielle rester af en virksomhed«, er forbindelsen naturligvis tydelig til det poststrukturalistiske, »lingvistic-turn«-paradigme, som Blicher bl.a. med sine studier af det alle-goriske i dansk romantik (Staffeldt) og barok (Poul Pedersen) allerede langt tilbage i 1980'erne placerede sig indenfor. Det editionsfilologiske behøver på denne vis ingenlunde at være en gammeldags og fjernliggende tjenerbolig i forhold til det litteraturteoretiske, -historiske og -analytiske slot. I udlandet, hvor noget sådan ikke er tilfældet, ser man f.eks., hvordan tilsyneladende detaljer kan gøres til essensen i problemstillinger med vidtrækkende litteratur- og socialhistoriske konsekvenser. Sveriges i flere årtier verserende diskussion om et komma hos Stagnelius i næstsidste strofe af »Endymion« har således været udgangspunkt for vidt forskellige synsvinkler på, hvorledes dette digt og denne poets værker som helhed kan forstås. Og hos Roger Chartier, en central skikkelse i School of Criticism and Theory ved Cornell Universitet, har studier af digtning som en materiel virksomhed – i lighed med,

hvad man finder hos Pierre Bordieu – ført til betydelige anfægtelser af de begreber om forfatterens autoritet og autenticitet, som vi normalt opfatter moderne digtning ud fra. Det anføres her eksempelvis, at tegnsætning og retskrivning til langt op i det 19. århundrede opfattes som et anliggende, der ikke vedrører digteren (og dermed i moderne forstand 'værket'), men udgiveren/bogtrykkeren.

Hvor stor pris man bør sætte på en udgivelse som Blichers, kan måske bedst illustreres ved at sammenligne den med, hvad der ellers udkommer i disse år. Klassiker- og samlede-digte-udgaver er på grund af den lette og omkostningslave procedure blevet et anliggende, der i overvældende grad dyrkes af danske forlag. Og resultaterne er, hvis vi sammenligner Blichers udgave – og det andet monumentale arbejde i denne retning, Jørgen Hunsøes udgivelse af Sophus Claussens samlede digte – med andre værker, ofte forstemmende dårlige.

Et grasserende eksempel på dette er Oehlenschlägers *Digte 1803*, som Gyldendal i 2003 har præsenteret i en nyudgivelse, hvor man i forhold til genoptrykket af udgaven fra Gyldendals Spættébøger fra 1966 har fået den bizarre idé at lade Peter Laugesen skrive et forord, der velnok tager prisen som et af det slappeste og mest pinlige forord, man har set i en dansk klassikerudgivelse. Intet får Laugesen sagt om Oehlenschlägers formsprog, motiver, brug af genrer og former eller noget som helst andet, der kunne være til hjælp for en læser, som vil finde vej igennem værket. Det 8 sider lange forord er som helhed en ørkenvandring af peptalk-agtig tomgang med banaliteter i korte frisk-

fyragtige vendinger. Her er en smagsprøve: »De kan læses nu. Ikke som var de skrevet i går, for det er de ikke. Men nu. Med øjeblikkelig friskhed. Man skal på en eller anden måde kunne fjerne alt det, der er groet på dem siden 1802, og det er svært. Men man skal kunne. Det er man nødt til, som almindelig læser. Og hvordan blir man almindelig læser? Det er man bare. Der er kun almindelige læsere, og derfor læser ingen læser nøjagtig ligesom en anden.« Hvis en sådan tilbagelænet snak af Laugesen, som der reklameres for på både forside, bagside, titelblad og anmelderbrev, er et forsøg på at gøre den nye Oehlenschläger-udgave til en populær og aktuel bog, er det i hvert fald kun de mest fordringsløse læsere, der stilles tilfreds. Resultatet er desto mere flovt, når man tager i betragtning, hvor mange muligheder, Gyldendal har haft for at vælge en forordsskribent blandt de snese af kvalificerede litterater, der *kunne* have sagt noget nyt og interessant om bogen, frem for at vælge en moderigtig digter, der tilsyneladende hverken har nogen speciel viden om eller interesse for bogen.

Og når vi nu endnu engang er havnet i den evindelige modstilling mellem Staffeldt vs. Oehlenschläger, kan det være på sin plads at overveje, hvordan den kunstneriske kvalitet er af de digte, som Blicher har lagt frem. Et tilbagevendende træk ved beskrivelsen af de to digtere har været en Aladdin-Nouredin dikotomi, hvor Hakon Stangerup f.eks. i sin monumentale Staffeldt-biografi fra 1940 er en af de mange, der pointerer det naivt-enkle og »anmassende normale« hos Oehlenschläger over for det komplekse og »dunkle« og de »moderne nerver« hos Staffeldt. Man

kan stille sig kritisk over for Stangerups opfattelse, hvor det impliceres, at det sværttilgængelige hos Staffeldt har at gøre med en høj grad af æstetisk-eksistentiel værdi. I alle tilfælde kan man slå fast, at de forståelsesvanskeligheder som Staffeldts digte byder på er blevet mindskede ved Blichers samvittighedsfulde kommentering af disse. Og det kan i denne sammenhæng være rimeligt at slutte, at Staffeldts uklarheder ofte mere har rebussens karakter, end de bærer præg af den enigmatiske fascinationskraft og uudgrundelige dybde, der udspringer af en sensorisk mangefacetteret og æstetisk original omgang med sproget, som man finder hos de største digtere. Sammenligner man de fleste digte fra Staffeldts produktion – og her er især de ulideligt lange, monotone og patospumpede romancer fra *Digte 1804* overordentlig hård kost – med Oehlenschlägers *Digte 1803*, er jeg ikke den første, der finder kvalitetsforskellen næsten skræmmende. At der i disse år skrives mere om Staffeldt end om Oehlenschläger, samt at man træffer

antologier – f.eks. Thomas Bredsdorff & Anne Marie Mai: *1000 digte* (2000) – hvor vægten i antallet af digte for første gang i litteraturhistorien er tippet til førstnævnte digters fordel, er næppe heller et varigt vilkår.

Men alt dette anfægter selvfølgelig ikke betydningen af nærværende udgivelse. Er editionsfilologiske arbejder som Blichers ikke af dem, der lanceres med trompetskrald i aviser og tidsskrifter, så vil denne udgivelse af de »materielle rester« af Staffeldts virksomhed til gengæld uden tvivl leve i bedste velgående, når Blicher, denne anmelder samt et utal af litterære skoler er forsvundet.